

Rěče in izgine svėtec . . .	Spet prevzétno zagrohóče . . .
Žena grohotáje dé:	Dušo napojí jej srd —
„Jaz te ne poznám svetníka;	V peč pogléda . . . Mestu kruha
Če pa hočeš, da sreé	Kámen le opazi trd . . .
Těbi bo pokórno, ženi	Mine pónos vès ženico,
Kruh ta v kámen izpremeni!“	Brž ko izpozná resnico . . .

* * *

Zdaj v Šent-Petra cerkvi¹⁾ vidiš
 Hlébe kámenate té;
 „Praznik posvečuj le vestno,“
 Kámeni ti govore. —

Vitalis.

¹⁾ Pomni: Sv. Vital, škof solnograški, naslednik sv. Ruperta, ki je v osmem stoletji ustanovil cerkev sv. Petra v Solnem Gradu (Salzburg.)

Kolumbovo jajce.

Gledališka igra na máterin god. — Poslovenil Iv. Tomšič.

O s o b e.

Zlatko,	}	bratje in sestre.
Milka,		
Rajko,		
Jélica,		
Stanišlava, teta.		
Anica, ubožno dekletce iz vasí.		

(Igrališče v sobi s priprosto hišno opravo, jednim oknom in dvojimi vrati.)

Prvi prizor.

Zlatko in Milka vstopita naglo, pozneje Rajko.

Zlatko. Haló! danes smo samí doma! Oče in mati sta otišla k dedu; ne vrneta se kmalu nazaj.

Milka. Jé-li, da se ti temu samó zato veselíš, da lahko prosteje okolo skačeš in razgrajaš po svojej volji?

Zlatko. Oj, danes se hočemo naskakati! Vesela bodi tudi ti, Milka! Upij z menój júhuhu!

Rajko (stopi naglo v sobo). Haló! hurá! živio! Hajdí, Zlatko, da zatrobiva kinéško koračnico.

Milka. Jaz ostanem mirna, kakor sem bila še vselej, zato nečem skakati in upiti z vama.

Zlatko. Mirna in pametna hočeva biti tudi midva, kakor hitro se vrneta oče in mati; ali zdaj, zdaj, Milka, zdaj smo prosti in samí svoji!

Rajko. Saj nas oče in mati vsak dan strogo nadzorujeta, zakaj bi se vsaj danes ne veselili, kakor nam ljubo in drago?

Milka. Nù, pa vidva tudi dobro vesta, da hišni gospodar noče, da bi bil v hiši ropot in upitje.

Zlatko. Ej dà! kaj nas briga gospodar! Otročjemu veselju in zdravju se veseli vsak človek. Zatorej igravimo in veselimo se, dokler smo še čvrsti, mladi — pa nikomur nič brige zató! Daj, prinesi piščalko, da zaigramo kako veselo pesenco.

Milka. Jaz ne bodem igrala nič!

Rajko (podajaje Milki piščalko). Še kaj! Tebe bodeva prav lepo prosila, kaj nè? Ne bodi vendar tako nespametna! Ná, vzemi piščalko in močno pihaj vánjo! Jaz udarim na boben, a Zlatko naj gode na svoje gosli. Zdaj pa le naprej — kineško koračnico!

Zlatko. Nè! kineške koračnice ne napravimo, ker je dobro ne znamo; dajmo raje kaj drugega . . . „Hej Slovenci!“ to raje zapojmo, da se bode slišalo od severa do juga, od vzhoda do zahoda — „da naša reč slovenska živo klije, dokler naše verno sree za naš narod bije!“

Rajko. Živio Zlatko! to je naša prava pesen. In ždaj bode tudi Milka z nama.

Milka. Nù, bodi si, to pesen hočem rada svirati z vama, ali le lepo složno.

Rajko. Živila Milka! živio Zlatko! živio vsa naša domovina in ves naš narod slovenski!

(*Zlatko in Rajko* pojeta: „Hej Slovenci!“ Zlatko gode na gosli, Rajko bije na boben, a Milka piska na piščalko. Iz začetka se godba še dobro sklada, ali hkrati nastane taka neskladnost, da je strahota. V tem stopita v sobo *Stanislava in Jélica*.)

Drugi prizor.

Prejšnji. *Stanislava in Jélica.*

Stanislava. Za božjo voljo, kakšna vika in krika je to! Nehajte! Gospodar nam odpové stanovanje. — In tudi ti, Milka! O moj Bog, moj Bog!

Zlatko. Ali ni naša godba prijetna in lepo ubrana?

Stanislava. Oj Bog nas varuj take godbe! kakor da bi se bili sami psi in mačke skupaj zbrali, da napravijo nemir v miroljubnej hiši.

Rajko. Ej, pa to je prijetna godba.

Stanislava. Kaj? tako upitje in tak ropot se vam dopade? Jojmina! kar vse mi šumi po ušesih . . . Mar nisem jaz vaša tetka?

Milka. O ne srdite se, tetka ljuba! Jaz sem se hotela le malo pošaliti z bratcema. Drugič bode vse bolje, petje in igra!

Stanislava. Ali nimate nobenega drugega dela?

Zlatko. Oj tetka ljuba! mi smo še mladi, pa bi se radi po svojej volji razveselili in kako narodno pesen zapeli.

Stanislava. Tega vam nihče ne brani. — Pošteno in lepó ubrano petje ugaja sreč in ušesu; ali taka neskladnost in tako upitje ne ugaja nikomur. — Oj dà! skoraj bi bila pozabila povedati vam nekaj. Ali ne veste, da je jutri god vaše dobre matere in vi se še niti pripravili niste, da jej čestitate!

Otroci. Kaj, jutri vže?

Zlatko. Jutri, god naše matere?

Stanislava. To se zna. A zdaj le hitro vsak na svoje delo! Ali bodete predstavljali kako igro, ali jej kako lepo vošilce zložili, ali kaj lepega narisali?

Zlatko. A zakaj nam niste tega poprej povedali? Jaz bi bil zložil kako lepo pesenco — čestitko.

Milka. Jaz bi bila splela lepo košarico za ovočje (sadje).

Rajko. In jaz bi bil narisal kako lepo sliko — oj škoda! škoda!

Stanislava. Pripovedovala vam sem vže več kakor mesec dnij, da bode jutri máterin god, ali kaj liasne vse, ako pripovedujem gluhim ušesom! Vam so igrače in upitje mnogo več, nego tiho in koristno delo.

Milka. Oj kako imamo radi našo dobro, ljubo mater!

Rajko. Jaz bi dal vse svoje svinčene vojake in še svojega lesenega konja po vrhu, da mi le kaj lepega pade na um.

Zlatko. In jaz bi dal svoje srce iz prsij za svojo dobro mamo.

Rajko. Oj kako nas ljubi naša dobra, mila mama!

Jelica. Meni vedno pravi, da sem njeno srce in njeno oko.

Zlatko. Stojte! še je čas. — Nekaj si izmislimo.

Ostali otroci. Povej hitro, kaj?

Zlatko. Jaz si skujem pesen — čestitko.

Milka. Čestitko? To bi bilo dobro . . . Ali kdo se jo nauči, da jo bode govoril?

Zlatko. Kdo drugi, nego jaz sam!

Rajko. In kaj naj storimo mi drugi?

Zlatko. To je vaša skrb; kaj to meni mar! Izmislite si samí, kaj vam je storiti.

Milka. Kaj naj si izmislím! Meni ne pade nič na um.

Zlatko. Jaz si skujem pesen — čestitko, kakor vam sem vže povedal.

Milka. In jaz? Oj jaz se bodem jokala vso noč, ako se kaj lepega ne izmislím.

Rajko. Oh, pomagajte nam, pomagajte, tetka ljuba!

Stanislava. Jaz naj vam pomagam? — Ne znam niti pesnij kovati niti gledaliških iger predstavljati, k temu sem vže prestara. Vidite tedaj, da od mene pomoči ne morete pričakovati. Pomagajte si samí, in Bog vam bode pomagal! — Zdaj moram na delo. Pustím vas same, da se v miru čemu domislíte . . . (Otide na desna vrata.)

Tretji prizor.

Prejšnji brez Stanislave.

Milka. Hajdi, da drug drugemu pomagamo, kaj hočemo in kakó!

Zlatko. Meni ni treba tuje pomoči, sam si hočem sestaviti lepo čestitko. (Sede za mizo in piše.)

Rajko. Ahà, vže vem kaj! Jaz hočem narisati lepo sliko! (Misli.) Morje — na obali morja stoji mati — na morji se vidi ladija, v ladiji mladenič, ki se vrača iz tujine z vencem in lepim trakom, na katerem stoji zapisano: Mojej preljubej materi za god — itd. itd. — Hà, prekrasna misel, to bode veselje! (Sede in riše.)

Milka. In jaz? Oj mene uboge sirote!

Jelica. In jaz, Milka? Jaz ne vem ničesar.

Zlatko (k sestrama). Tiho bodita in ne motita me! Mar mislita, da je tako lahko pesni kovati, kakor hruške jesti! Dajta mi mirú! —

Milka (mu seže v besedo). Pa se tudi medve morave dogovoriti, kaj nama je storiti.

Jelica. Ahà! jaz imam dva zlatnika (čekina) in nekaj drobiža v svojem hranilničku.

Milka. In kaj narediš z denarjem?

Jelica. Materi kupim kaj lepega za god.

Zlatko (razburjen). Mir!

Milka. Prosim, ako ti tukaj ni všeč, pa pojdi v drugo sobo.

Zlatko. Pravo si rekla; saj tukaj pri vaju res ni mogoče, da bi kaj pametnega napisal. (Vzame papir in otide na desna vrata.)

Jelica. Jaz imam dva zlatnika — s tema lahko kupim materi kaj posebno lepega!

Milka. Res je to, ali kaj?

Rajko (k sestrama). To je pa že preveč! Dajta mir, goski! kaj vendar blebetata neprenehoma.

Milka. A kaj tebe to moti? Medve govorive po tihoma.

Rajko. Ali jo vidiš, že zopet blebetá! Jaz ne morem naprej — miza se tresse — in nà — morje je vse črno, mladenič na ladiji ima preveliki ušesi in predolg nos — in še vedve me motita tukaj, oh moj Bog, to je strašno!

Milka. Pa pojdi tudi ti tjà v drugo sobo!

Rajko. Nù, ta je pametna; saj mi drugega ne preostaje. (Otide na levo.)

Jelica. Nù, kaj naj storive medve?

Milka. Hà! zdaj sem si nekaj izmislila. (Otide na desno.)

Četrti prizor.

Jelica sama.

Jelica. Pustili so me samó! Oj mene sirote! kaj naj storim zdaj? Grem pogledat, koliko imam denarja v hranilničku. (Otide na levo, pa se takój vrne s hranilničkom v roci.) Evo mojega blagá! (Lztrese denarje na mizo.) Kaj naj kupim materi za god? Novo obleko? Ali nov klobuk? Morda hišo? Ali kako lepo posestvo? Oj kako vender pristrčno ljubim svojo dobro mater! Vse bi jej dala, kar imam. Nù, da vidim, koliko imam denarja. (V tem, ko Jelica šteje denarje, zasliši se pod oknom naslednja pesen:)

Oj otroci, dobri, mili,
Prosim, da bi podelili,
Krajcar, kruha skorjico
Za siroto Anico.

Nimam bratea ne sestrice,
Tožno, blede mi je lice!
Sem sirota osaméla
Nimam kruha, da bi jéla.

Oča mi umrl je, mama,
Brez domú sirota sama,
Po vsem svetu grem okrog
Oča mi je dobri Bog.

Oj otroci, dobri, mili,
Gladna sem, da Bog se usmilí;
Prosim kruha skorjico
Za ubožno Anico!

Jelica (pogleda skozi okno). Oh ubogo deklece prosi za skorjico kruha, pa ga ravno zdaj nimam . . . Poglej nò, kako sem neumna! Ali nimam morda denarjev dosti — da pomorem tej ubogej siroti! (Kliče skozi okno.) Počakaj sirota! takój pridem k tebi. (Vzemši nekoliko denarja, otide.)

Peti prizor.

Milka pride zamišljena, za njo *Stanislava*, *Rajko* in *Zlatko*.

Milka. Kaj neki je bilo, kar sem si bila ravno poprej izmislila? Oh, zdaj mi kar ne pade več na um! Hm . . . hm . . . (Misli.)

Stanislava (pride z desne strani). Nu, kaj si, Milka, tako zamišljena?

Milka. Oh moj Bog! pozabila sem zdaj vse, kar sem nameravala storiti za máterin god!

Rajko (pride z leve strani). Oh! ne gre, pa ne gre! — Le poglej, Milka, to sliko — to je strašno! (Kaže sliko.)

Milka. To je vse tako zamazano, kakor bi mačke hodile po papirji.

Stanislava. Nù, če ni Zlatko zložil kake lepše pesence, potlej je ves. vaš trud zamán. Lepó se vam bode mati zahvalila na takih darovih. Hej, Zlatko! Pridi sèm!

Zlatko (pride z desne strani). I nù, kaj je zopet? Úpitje in žlobudranje! In v takem nemiru naj človek kaj pametnega napiše? To je nemogoče!

Stanislava. Daj, da vidim, kaj si lepega napisal.

Zlatko. Bil bi vže davno izgotovil, ali nekaj besedij mi manjka — pesni kovati ni tako lahko, počasi gre ta stvar, prav počasi . . .

Stanislava (gleda papir). Tega jaz čitati ne morem.

Zlatko. Prehitro sem pisal, zato je pisava nerazumljiva.

Milka (gledajoč na papir). Ali, dragi moj bratec, tù stojé same poteze in pike!

Zlatko. Dà, dà, to je tisto, kar sem poprej povedal, da mi manjka-primernih besedij. Jaz bi drugače vse tó hitro spisal . . .

Milka. To bi-se mati smijala, da nas vidi, v kakej zadregi smo in kako se prepiramo zaradi njenega godú! Ali glej, Jelica pride!

Šesti prizor.

Prejšnji. Jelica nastopi z Anico z leve strani.

Stanislava. O Jelica! S čim bodeš ti mater razveselila!

Jelica. Jaz bom materi nekaj prinesla. To ubožno deklečce bode venec splelo iz najlepših cvetic, in ta venec bodem jaz materi podarila . . . Pojdi, Anica. ljuba, sedi tù sem in spleti mi venec za mojo mater. (Anica sede na stol, vzame cvetic iz košarice in plete venec.)

Stanislava (k Jelici). Dobro, vrlo dobro, zlata moja Jelica! Oj kako bode mati vesela takega darú! Ti si prekosila vse druge, tèbi bodi čast! —

Zlatko, Milka in Rajko. To bi lahko vsak od nas storil; to ni nobena modrost!

Stanislava. Dà, dà! Lahko je zdaj govoriti, a bilo je poprej storiti. — Ali ne znate povesti o Kolumbovem jajci? Mar želite, da vam jo povem?

Zlatko. Nè, nè, ker jo znamo prav dobro. — A zdaj idimo, da obdarujemo to siroto.

Milka. Da jej kupimo slaščic.

Rajko. In kakih lepih igrač.

Zlatko. Jaz jej podarim svojo novo slikovnico.

Stanislava. Dajte jej raje kako obleko ali obutal.

Milka (naglo). Idimo in preoblecimo jo v novo obleko.

Vsi. Dà, dà! takó, takó!

Rajko. Oj, kako bode mati tega vesela!

Zlatko. Urno na delo! Prinesi vsak svoje prihranjene novce, da kupimo siroti Anici obleko.

Stanislava. To je hvale vredno! To je lepó! Glejte, kako sirota hitro venec spleta . . . Ali, otroci moji, ni li naša igra zeló čudna? Glejte, tam sedi mati in

nas radostno poslušaj, kako se pripravljamo k njenemu godu. — Pojdi, ljuba moja Jelica, stopi ti naprej in čestitaj materi. Tako lepó in ljubeznivo, kakor ti, ne zna nobeden od nas izpregovoriti. Pojdi, zlata golobičica máterina, pojdi! (Jelica stopi z Anico naprej. Rajko in Zlatko stojita na desni, a Stañislava in Milka na levi strani.)

Jelica. Preljuba mati! O kako radi bi vam k vašemu godu prinesli vso krasoto vsega sveta — pa saj vidite, da smo še majhni in neizkušeni otroci. Zatorej vzprejmite v znak naše ljubezni ta priprost venec, ki vam ga je splelo to ubožno dekletce, sirota brez očeta in matere. Vzprejmite ta venec a ž njim tudi nas in to siroto, katera vas s tako milim pogledom prosi podpore in milosti . . . Ta uboga sirota vam je splela venec, in vsaka cvetlica v njem govori tako mило, tako ljubeznivo:

Živila mati, srečna in zdrava,
Radost povsod naj vodi vas prava;
Dobra da mati bi vedno nam bila
Svoje ljubezni nam nikdar vzkrala! —

Vsi. Živila! živila!

(Ko zagrinjalo pada, zaigra kdo izmej poslušalec na glasovir kako národno pesen.)

Iz naše vasice.

(Piše Janko Barla.)

VII.

Klobase radi jemo
Te male, te male
Pa tudi velike.
(*Národna.*)

Kdaj pride Francek, kdaj pride? — popraševali smo otroci, dokler se nam ni povedalo, kdaj pride. Na peči so se sušile špelike, mati je natolkla dišečih klinčkov, sladke skorjice (*cimeta*) in zdrobila suh rožmarinček, toraj je moral priti Francek. Bil vam je to visók, plečát mož, širokega lica, a na nosu mu je pognala bradavičica. Po letu je gospodaril in obdeloval polje, a-po zimi je hođil na okrog po ónih opravkih, po katerih je hodil tudi k nam. Francek je bil klavec.

Dobro se je godilo ónima dvema ščetinarjema, ki sta vže dolgo krulila v našem svinjaku. Dobra naša mati jima je stregla, kakor bi bila ne vem kaka gospoda, vedno sta dobila kak poboljšek. Nu, saj sta pa tudi bila ješča, kar zmanjkalo je ónega, kar se jima je dalo v korito, pa naj bi bilo še foliko. Kdo bi se potem čudil, če so jima postajale noge vedno manje in če jima je bil hrbet prostran in širok kakor kaka mizica. Zato jih je pa tudi takó zadovoljno gledala naša mati, ko jima je đajala jesti v korito. Oj, to bode kaj cvreti!

Približal se je naposled dan, ko je imel priti Francek. Mnogo poprej kakor po navadi se je tistega zimskega jutra začelo življenje v naši hiši. Otroci nismo mogli ostati v postelji, vrteli smo se okolo matere, ki je imela še dokaj stvari pripraviti, ter jej bili v nápotje pri njenem nujnem opravilu. Takrat je pa stopil v kuhinjo Francek. Na škornjih se mu je držal sneg, po laséh in kučmi pa mraz — bil je iz sosedne vasi — ob strani mu je visel brus, a pod ramo je stiskal ono čudno pripravo, s katero se delajo klobase.